

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Miluše Doškové a soudců Mgr. Radovana Havelce a JUDr. Vojtěcha Šimíčka v právní věci žalobce **P. Č.**, proti žalované **České advokátní komoře,** se sídlem Praha 1, Národní 16, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 18. 7. 2012, č. j. 11 A 74/2012 - 19,

takto:

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 18. 7. 2012, č. j. 11 A 74/2012 - 19, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Žalobou podanou dne 9. 5. 2012 u Městského soudu v Praze brojil žalobce proti rozhodnutí žalované ze dne 1. 3. 2012, č. j. 640/12, kterým nebylo vyhověno jeho žádosti o určení advokáta podle § 18 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb. o advokacii, ve znění pozdějších předpisů. Městský soud žalobce vyzval usnesením ze dne 24. 5. 2012, č. j. 11A 74/2012 – 5, k zaplacení soudního poplatku ve výši 3000 Kč [položka 18 bod. 2 písm. a) sazebníku soudních poplatků, který je přílohou zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudních poplatcích")] a to ve lhůtě deseti dnů. Žalobce požádal o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce, tyto jeho žádosti byly ovšem zamítnuty usnesením městského soudu ze dne 18. 7. 2012, č. j. 11 A 74/2012 – 19. Následně městský soud žalobce opětovně vyzval, a to usnesením ze dne 24. 7. 2012, č. j. 11 A 74/2012 - 24, aby ve lhůtě dvou týdnů zaplatil soudní poplatek z podané žaloby.

Městský soud v usnesení ze dne 18. 7. 2012, č. j. 11 A 74/2012 - 19, kterým stěžovateli nepřiznal osvobození od soudních poplatků a zamítl rovněž jeho žádost o ustanovení zástupce, předně poukázal na smysl institutu osvobození od soudních poplatků,

zejména pak na jeho regulativní funkci. Cílem této právní úpravy je dle městského soudu to, aby navrhovatel, s vědomím nákladů, které soudní spor nutně přináší, vedl pouze ty soudní spory, které jsou pro něj významné a v nichž má šanci uspět. Městský soud poukázal na krajní případ, kdy by navrhovatel zahrnoval soudy velkým množstvím samoúčelných návrhů, jejichž cílem není dobrat se věcného rozhodnutí, nýbrž vedení sporu pro spor sám; to by vedlo ve svém důsledku k omezení činnosti až k ochromení soudu, který by pak nemohl plnit svůj prvořadý úkol, tj. chránit subjektivní veřejná práva osob. Městský soud dále konstatoval, že v současné době eviduje u žalobce 225 žalob (z toho 144 nevyřízených) směřujících v naprosté většině proti České advokátní komoře, vyznačujících se stereotypním průběhem: žalobce požádá o určení advokáta, po vyhovění s ním nespolupracuje a napadá jeho odbornou způsobilost. Požádá-li určený advokát o zrušení určení a je-li mu vyhověno, žalobce proti tomu brojí žalobou a po jejím podání atakuje soud procesními návrhy plynoucími z jeho pochybností o postupu soudů či žalované (zpochybňuje sídlo žalované a z toho plynoucí příslušnost Městského soudu v Praze; zpochybňuje doručování písemností, které prokazatelně obdržel; nedává souhlas s rozhodováním bez nařízení jednání, ačkoli se následně nařízených jednání neúčastní, apod.). Soud přitom neoznačil za rozhodné pouze množství sporů, ale právě způsob, jakým je žalobce vede; z toho je zřejmý záměr samotného vedení sporů, bez ohledu na absenci jejich dopadu do právní sféry žalobce. Soud pak uvedl několik příkladů již skončených řízení vedených stěžovatelem, ze kterých plyne, že žalobci zjevně nejde o věc samu, a je mu lhostejné, zda mu soud v jednotlivých fázích řízení fakticky vyhověl; jeho hlavním zájmem tedy není hájení vlastních práv, ale úsilí o jakousi formální procesní čistotu. Městský soud dále akcentoval regulativní funkci placení soudních poplatků, a to právě vzhledem k rozsahu a způsobu vedení soudních sporů, jak byl výše dokumentován. Z dokladů předložených žalobcem sice dospěl k závěru, že majetkové poměry žalobce zásadně nepostačují k zaplacení soudního poplatku, poukázal nicméně na to, že aby mohl soud osvobodit žalobce zcela, musely by pro to existovat zvlášť závažné důvody. Soud v tomto konkrétním případě nedospěl k závěru o zjevné neúspěšnosti žaloby, nebo o zneužití institutu osvobození od placení soudních poplatků, který by odůvodňoval zamítnutí žádosti; neshledal ale ani důvody pro prolomení zásady, dle níž má žalobce (i nemajetný) nést část nákladů řízení, aby pociťoval odpovědnost s vedením řízení spjatou. Městský soud závěrem uvedl, že i při vědomí tíživé finanční situace žalobce, tato sama o sobě nemůže být důvodem pro přiznání osvobození od soudních poplatků; žalobce tak neprokázal splnění zákonných předpokladů pro přiznání osvobození od soudního poplatku a soud jeho žádost zamítl. V důsledku nesplnění předpokladů pro osvobození od soudního poplatku byla zamítnuta i žádost žalobce o ustanovení zástupce, neboť nebyla splněna jedna ze dvou zákonných podmínek dle § 35 odst. 8 soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“).

Podáním doručeným městskému soudu dne 2. 8. 2012 brojil žalobce (dále jen „stěžovatel“) proti oběma výše zmiňovaným usnesením; městský soud posoudil toto podání jako kasační stížnosti a postoupil je Nejvyššímu správnímu soudu. Řízení o kasační stížnosti proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 24. 7. 2012, č. j. 11 A 74/2012 - 24, je u zdejšího soudu vedeno pod sp. zn. 2 As 120/2012.

Stěžovatel v kasační stížnosti proti usnesení ze dne 18. 7. 2012, č. j. 11 A 74/2012 – 19, uplatňuje důvody odpovídající ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s.

Stěžovatel konkrétně vznáší celkem 41 námitek, jejichž obsah lze shrnout tak, že nesouhlasí s posouzením věci městským soudem, přičemž je nutno konstatovat, že některé z námitek se zjevně týkají jiných sporů, či jsou nepřípustné, neboť se týkají věcného posouzení žaloby, kterým se městský soud v této věci vůbec nezabýval. Důvody městským soudem uvedené považuje za „*stranné*“, skandalizující jeho osobu a nepřímo ho nutící ke zpětvzetí žaloby. Argumentaci jinými rozhodnutími soudu nelze, dle jeho názoru, akceptovat, neboť nejsou závazná (nejsou „*svatou relikvií*“). Úsudek městského soudu o způsobu vedení sporů stěžovatelem považuje za „*souhrn absurdních a škodolibých úvah* “ a používané termíny za nekvalifikované. Kromě toho namítá, že výrok I. napadeného usnesení obsahuje údaj o řízení sp. zn. 11 A 38/2012, i když se ho žaloba ani žádosti netýkají. Stěžovatel dále nerozumí ani tomu, proč soud nevyhověl jeho žádosti o ustanovení zástupce (soud „*vyžaduje, aby si to domyslel*“).

Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval splněním procesních podmínek řízení o kasační stížnosti, přičemž shledal, že stěžovatel není kvalifikovaně zastoupen a nezaplatil za toto řízení ani soudní poplatek. Na splnění těchto, jinak obligatorních, podmínek však Nejvyšší správní soud pro specifičnost případu netrval, neboť opak by znamenal jen další řetězení téhož problému a nebyl by v souladu se zásadou hospodárnosti řízení (viz například rozsudky ze dne 28. 4. 2004, č. j. 6 Azs 27/2004 - 41, publikovaný pod č. 486/2005 Sb. NSS, či ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 – 77; všechna rozhodnutí zdejšího soudu jsou dostupná na www.nssoud.cz).

Nejvyšší správní soud tedy připustil kasační stížnost k meritornímu projednání, přičemž její důvodnost posoudil v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.).

Kasační stížnost je důvodná.

Osvobození od soudních poplatků, jak uvedl zcela správně městský soud, představuje procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživé finanční situaci, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona o soudních poplatcích. Podle ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s., pokud účastník doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi plné osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li proto zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly. Z odůvodnění rozhodnutí městského soudu plyne, že stěžovateli nepřiznal osvobození od soudního poplatku s ohledem na to, jakým způsobem vede své spory, kdy akcentoval jejich podstatu, zejména fakt, že zahajuje soudní spory, o nichž ví, že v nich neuspěje, neboť soudy v skutkově identických situacích již opakovaně rozhodly v jeho neprospěch. Konkrétně poukázal na skutečnost, že stěžovatel podal mnoho žalob, které v naprosté většině napadají rozhodnutí žalované, se zcela identickým průběhem, z nichž je zjevné, že cílem stěžovatele není ochrana jeho práv, nýbrž samotné vedení sporu, který mívá zpravidla stereotypní průběh. Důvodem pro neosvobození od soudních poplatků nebyly majetkové poměry stěžovatele; naopak, stěžovatel doložil, že jeho majetkové poměry osvobození od soudních poplatků

odůvodňují, přičemž jeho nemajetnost městský soud nezpochybňoval. Z odůvodnění napadeného usnesení lze dále seznat, že městský soud neoznačil návrh stěžovatele v nyní posuzované věci ani jako zjevně neúspěšný; poukázal pouze na neúspěšnost některých obdobných návrhů stěžovatele.

Jak plyne z uvedeného, stěžejním důvodem vedoucím k tomu, že stěžovateli nebylo přiznáno osvobození od soudních poplatků, byl způsob vedení sporů stěžovatelem (stereotypně svévolný, samoúčelný), kdy městský soud zdůraznil, že je nutné, aby stěžovatel takové spory vedl s vědomím existence jejich nákladů, byť i v podstatně omezené míře.

Nejvyšší správní soud se již k otázce posuzování možného svévolného či šikanózního způsobu vedení sporu, jak byl popsán městským soudem, vyjádřil například v rozsudku ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91, a to tak, že *„(m)á-li soud v každém jednotlivém případě vážit konkrétní specifické okolnosti žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuální poměry žadatele, musí se v rámci tohoto postupu zabývat i otázkou, zda žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem. Jakkoliv § 36 odst. 3 s. ř. s. oproti § 138 odst. 1 o. s. ř. výslovně nereprobuje osvobození účastníka řízení od povinnosti platit soudní poplatek v případě ´svévolného uplatňování práva´, úvaha v naznačeném smyslu musí být imanentní součástí posouzení specifických okolností žádosti a individuálních poměrů žadatele a uplatní se tedy i v soudním řízení správním. Opačný závěr by byl v přímém rozporu s účelem tohoto institutu, jenž primárně brání tomu, aby účastník řízení nemohl pouze pro svou nepříznivou majetkovou situaci uplatňovat své právo u soudu“*. Lze tedy uvést, že dochází-li ze strany účastníka řízení ke svévolnému výkonu práva a z toho plynoucímu zneužívání institutu osvobození od soudních poplatků, není možné mu tuto výhodu přiznat. Taková ochrana účastníka řízení, byť v tíživé finanční situaci, by se již míjela se samotným účelem tohoto institutu, potažmo účelem vedení soudních sporů. Na druhou stranu je však třeba zdůraznit, že každou žádost o osvobození od soudních poplatků je nutné pečlivě posoudit s ohledem na okolnosti konkrétního případu s tím, že případné rozhodnutí o nepřiznání osvobození od soudních poplatků z důvodu zneužití tohoto dobrodiní ze strany účastníka řízení musí být odůvodněno právě s přihlédnutím k individuální povaze posuzovaného případu (viz též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 8. 2010, č. j. 1 As 54/2010 – 29).

Nejvyšší správní soud dospěl v případě napadeného usnesení městského soudu k závěru, že jeho odůvodnění nelze považovat za dostatečné, a to právě s ohledem na konkrétní okolnosti daného případu. Městský soud sice poukázal na jednání stěžovatele ve více sporech obdobného charakteru, toto jednání však – byť by jej obecně bylo možné podřadit pod šikanózní a svévolný výkon práva – nevztáhl na konkrétní, nyní řešený, případ stěžovatele, tj. k jeho návrhu na zrušení shora specifikovaného rozhodnutí žalované. Obecná tvrzení městského soudu o jednání stěžovatele přitom ve vztahu k tomuto konkrétnímu případu nelze vyvozovat ani ze spisového materiálu. Městský soud tedy dostatečně neodůvodnil, proč právě v tomto konkrétním případě bylo nutné rozhodnout v neprospěch stěžovatele a nepřiznat mu osvobození od soudních poplatků; svá obecná tvrzení o jednání stěžovatele v obdobných případech (kterých uvedl několik) nevztáhl na aktuálně řešenou kauzu. Napadené rozhodnutí proto v tomto ohledu trpí vadou nepřezkoumatelnosti pro nedostatek důvodů, k níž je Nejvyšší správní soud povinen

přihlížet i z úřední povinnosti (§ 109 odst. 4 s. ř. s.). Ve výsledku je tak naplněn kasační důvod ve smyslu ustanovení § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.

Stěžovatel ve své kasační stížnosti dále navozuje otázku (ne)přezkoumatelnost usnesení městského soudu pro jeho nesrozumitelnost, neboť tvrdí, že *„je absurdní, že napadený výrok I. zahrnuje údaj o řízení 11 A 38/12, když se ho žaloba ani dvě žádosti netýkají.“* Se stěžovatelem lze souhlasit, že městský soud ve výroku svého rozhodnutí skutečně pochybil, neboť ve výroku ad I. uvedl nesprávné označení soudního řízení, u něhož bylo o osvobození od soudních poplatků žádáno (místo spisové značky *11 A 74/2012* uvedl spisovou značku *11 A 38/2012*).

K namítané formě nepřezkoumatelnosti rozhodnutí se zdejší soud v minulosti již opakovaně vyjádřil, a to například v rozsudku ze dne 4. 12. 2003, č. j. 2 Azs 47/2003 - 130, kde uvedl, že *„[z]a nepřezkoumatelné pro nesrozumitelnost ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. lze považovat zejména ta rozhodnutí, která postrádají základní zákonné náležitosti, z nichž nelze seznat, o jaké věci bylo rozhodováno* (zvýraznění doplněno) *či jak bylo rozhodnuto, která zkoumají správní úkon z jiných než žalobních důvodů (pokud by se nejednalo o případ zákonem předpokládaného přezkumu mimo rámec žalobních námitek), jejichž výrok je v rozporu s odůvodněním, která neobsahují vůbec právní závěry vyplývající z rozhodných skutkových okolností nebo jejichž důvody nejsou ve vztahu k výroku jednoznačné.“*

Výrok rozhodnutí je esenciální součástí soudního rozhodnutí, neboť v něm soud formuluje svůj názor v projednávané věci. Má být proto formulován tak, aby z něho bylo jednoznačně patrno, jak soud rozhodl, neboť jen tak se jeho rozhodnutí stává přezkoumatelným (srov. například nález Ústavního soudu ze dne 7. března 2001, sp. zn. IV. ÚS 386/2000, dostupný z http://nalus.usoud.cz). Požadavek na jednoznačnost, jasnost, přesnost a určitost užitých formulací je dána tím, že pouze tato část rozhodnutí je závazná, schopná nabýt právní moci a být vykonatelná. Skutečnost, že je ve výroku rozhodnutí o nepřiznání osvobození od soudních poplatků uvedena jiná spisová značka řízení, než jakou je toto usnesení v záhlaví označeno, je schopna v účastníku řízení vyvolat pochybnosti o čem bylo rozhodováno, a ve svých důsledcích tak způsobuje vadu v podobě nepřezkoumatelnosti soudního rozhodnutí. Tento deficit nemůže zhojit ani fakt, že v odůvodnění usnesení je označení soudní věci, v níž bylo o žádosti stěžovatele rozhodováno, uvedeno již správně. Nelze totiž přehlédnout, že výrok samotný je vnitřně rozporný, neboť na straně jedné správně identifikuje jednací číslo, pod nímž bylo vydáno přezkoumávané správní rozhodnutí, na straně druhé však k této právní věci přiřazuje zcela nekompatibilní spisovou značku soudního řízení.

Další námitka stěžovatele ohledně údajné nesrozumitelnosti části odůvodnění, týkající se zamítnutí jeho žádosti o ustanovení zástupce pro řízení, nemůže obstát, neboť městský soud jasně zdůvodnil, že stěžovateli nemohl být zástupce ustanoven právě proto, že nesplnil předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, tedy jednu ze dvou kumulativních podmínek pro ustanovení zástupce dle § 35 odst. 8 s. ř. s.

Argumentačně nesprávnou je dále námitka stěžovatele, že Městský soud v Praze nemůže odkazovat na rozhodnutí jiných soudních senátů ve skutkově jiných věcech, když tyto nemají sílu zákona. Naopak, jednotný soudní výklad ustanovení právního řádu

významně přispívá k posílení právní jistoty adresátů právních norem a tím i k naplnění zásady materiálního právního státu.

K dalším námitkám lze souhrnně konstatovat, že nejsou způsobilé k tomu, aby byly jakkoliv samostatně posouzeny, či aby jakkoli přispěly k posouzení důvodnosti kasační stížnosti; tyto námitky se týkají jednak merita věci, kterým se městský soud v řízení o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce nezabýval, nebo směřují proti jiným rozhodnutím téhož soudu, které není Nejvyšší správní soud v této věci oprávněn přezkoumávat.

Nejvyšší správní soud tak v důsledku výše uvedeného shledal kasační stížnost důvodnou, a proto napadené usnesení městského soudu podle § 110 odst. 1, věty první před středníkem s. ř. s., zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V něm je městský soud vázán právním názorem vysloveným v tomto rozsudku (§ 110 odst. 4 s. ř. s.), tzn., že své případné opětovné rozhodnutí o nepřiznání osvobození od soudních poplatků stěžovateli musí ve vztahu ke konkrétnímu případu řádně odůvodnit.

O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti městský soud rozhodne v novém rozhodnutí (§ 110 odst. 3, věta první, s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 3. října 2012

JUDr. Miluše Došková
předsedkyně senátu